

УДК 347.963

Кантока М. Г., стажист на посаді прокурора
прокуратури Ленінського району м. Полтава

Організація роботи прокурора при забезпеченні виконання судових рішень поза кримінальною сферою

У даній статті автор досліджує основні організаційно-управлінські елементи при забезпеченні виконання судових рішень поза кримінальною сферою. В ході юридичного аналізу приходять до висновків, що необхідно посилити дослідження у напрямку переосмислення та створення нової, більш ефективної системи забезпечення виконання судових рішень ще на стадії заявлення позову.

Ключові слова: прокуратура України, представницька діяльність, організація роботи, управління, аналіз, планування.

В данной статье автор исследует основные организационно-управленческие элементы при обеспечении исполнения судебных решений вне криминальной сферы. В ходе юридического анализа приходят к выводам о необходимости усиления исследования в направлении переосмысления и создания новой, более эффективной системы обеспечения исполнения судебных решений еще на стадии заявления иска.

Ключевые слова: прокуратура Украины, представительская деятельность, организация работы, управление, анализ, планирование.

In this article, the authors examine the basic organizational and managerial elements in the enforcement of judgments outside the criminal sphere. During legal analysis finds the need to strengthen research towards rethinking and creating new effective enforcement of judgments still under declaration of the claim.

Key words: prosecutor's office of Ukraine, representative activities, organization of work, management, analysis, planning.

Актуальність теми дослідження. Процес розбудови правової, демократичної, соціальної держави повинен супроводжуватися вдосконаленням правових відносин. Динамічний розвиток цивільного, господарського та адміністративного галузей права в Україні прямо чи опосередковано впливає на розвиток та вдосконалення законодавства щодо організації і порядку виконання судових рішень. В свою чергу, виконання рішення суду можливе лише за таких умов, коли вимоги, вказані у судовому рішенні, є забезпеченими, оскільки захищене судом порушене право не буде відновлено, якщо його фактично неможливо виконати.

На сьогодні практика діяльності прокурора у сфері забезпечення виконання судових рішень має вираз у доволі негативній статистиці, оскільки задоволені позовні вимоги фактично не виконуються. Пояснити дану проблему можна не тільки недосконалістю законодавства, але й тим, що проводиться недостатня робота по забезпеченню позовних вимог під час процесу та безпосереднього застосування своїх повноважень прокурором під час виконавчого провадження.

Оптимальна діяльність прокуратури, як і діяльність будь-якого іншого органу, вирішальною мірою залежить від її правильної організації. Відсутність чітких конструктивних засад завжди зумовлює хаотичність тих чи інших, насамперед, представницьких заходів, їх непідготовленість і, як наслідок, нульову або вкрай низьку ефективність. Про визнання важливості належної організації діяльності прокурора свідчать і назви галузевих наказів Генерального прокурора України, в яких відображені найбільш

принципові (організаційні) моменти.

Метою дослідження є визначення та надання характеристики елементам організації роботи прокурора при забезпеченні виконання судових рішень поза кримінальною сферою.

Стан дослідження проблеми. Окреслена проблематика має комплексний характер та вимагає від дослідника розуміння як особливостей організації роботи прокурора, так і особливостей діяльності прокурора при виконанні судових рішень у цивільному, господарському та адміністративному судочинстві. Велике значення для нашого дослідження мають праці М.М. Говорухи, Л.М. Давиденка, П.М. Каркача, С.О. Малахова, І.Є. Марочкіна, М.В. Руденка, Г.П. Середи, О.М. Толочка, О.Б. Черв'якова, П.В. Шумського, М.К. Якимчука та інших.

Структура елементів організації роботи прокурора при забезпеченні виконання судових рішень поза кримінальною сферою не були предметом окремого наукового дослідження, крім того, їм не приділялася належна увага у науковій та навчальній літературі.

Виклад основного матеріалу. Питання організації роботи прокуратури у виконавчому провадженні потрібно розглянути у трьох аспектах. По-перше, в управлінському, коли йдеться про оптимальний розподіл обов'язків між працівниками органів прокуратури, контролю виконання, створення належного організаційного порядку та умов праці тощо. По-друге, мається на увазі організація прокурорської діяльності у виконавчій галузі у цілому (визначення пріоритетних напрямів, найбільш оптимальних методів досягнення мети, послідовності прокурорських заходів, їх планування). По-третє, визначається межа між організацією прокурорської діяльності та організацією представницької діяльності для вирішення конкретної ситуації, під якою слід розуміти такий стан врегульованих правом виконавчих відносин на об'єкті (території), який характеризується щонайменше одним порушенням законності.

Поняття «організація» має кілька значень, одне з них — це упорядкування, приведення будь-чого у порядок, певну систему. У сполученні з термінами «робота», «праця» і «діяльність» вона тлумачиться в юридичній літературі неоднозначно. Організація роботи будь-якого колективу (у даному випадку — прокурорського) вимагає, по-перше, умілого розміщення людей і, по-друге, узгодження діяльності (об'єднання їх зусиль) з метою найефективнішого вирішення завдань, що стоять перед конкретною системою [5, 160]. Ці вимоги повною мірою стосуються і організації роботи органів прокуратури у виконавчому провадженні. Таким чином, виділяються два основних елементи організації роботи: 1) раціональний розподіл праці у прокурорському колективі (районі, місті та ін.); 2) забезпечення взаємодії оперативних працівників цього колективу.

Розгорнуте трактування поняття зазначених вище елементів міститься в публікаціях видатного фахівця з організації прокурорської роботи — Л. Давиденка, який поняття «організація роботи прокуратури» розглядає у двох аспектах: статичі й динаміці. Щодо першого, то це — комплекс заходів, спрямованих на раціональний розподіл праці, створення її належних умов і підтримку організаційного порядку, здорової психологічної атмосфери в колективі тощо. Другий аспект — це повсякденна процесуальна і непроцесуальна діяльність прокурора, пов'язана з постановкою перед підлеглими працівниками конкретних завдань, контролем за їх виконанням, оцінкою здійсненої роботи та ін. Динамічний аспект організації роботи прокуратури охоплює також суть оперативного керівництва роботою працівників прокуратури [6, 18-22]. На практичному рівні зазначені аспекти співіснують в єдності, утворюють систему

організаційно-управлінських заходів і дій, спрямованих на своєчасне та якісне виконання завдань, що стоять перед прокуратурою (у цьому випадку – у виконавчому провадженні).

Термін «управління» (лат. administration) буквально означає керування, управління, діяльність зі здійснення допомоги у будь-чому. Аналіз літератури з цих питань дає змогу констатувати, що управління є одним із компонентів самокерованої соціальної системи і за своєю суттю може бути визначене як свідомий і вольовий вплив керуючої підсистеми на керовану з метою підтримки заданого режиму функціонування цієї системи або переводу її у новий стан, реалізації її програми, цілей і завдань [8, 82-93].

Організація роботи – це комплекс заходів з упорядкування і оптимізації діяльності конкретного колективу прокуратури, реалізований її керівником. Управління прокуратурами – це постановка перед ними завдань і контроль за їх виконанням. Саме завдяки цьому організація роботи здійснюється у горизонтальній площині, управління – у вертикальній.

Важлива роль у цій справі належить саме спеціалізованим підрозділам органів прокуратури, основними функціональними обов'язками яких є організація управлінської діяльності у виконавчому провадженні. Як показує практика, Генеральна прокуратура України прийняла правильне рішення, створивши у штатах обласних прокуратур, прокуратурах АР Крим, міст Києва та Севастополя відділи (посади старших помічників прокурорів) з питань захисту інтересів громадян і держави при виконанні судових рішень, які організують роботу на цьому напрямі. Раніше зусилля прокурорів нерідко розподілялися між кількома працівниками відділів, що було досить нераціональним та неефективним підходом. У Генеральній прокуратурі України аналогічний підрозділ є складовою управління представництва інтересів громадян та держави в суді.

Сама ж сутність організації роботи, як окремого виду діяльності, є складною та неоднозначною, оскільки стоїть поряд з управлінською діяльністю. Досить точним слід визнати твердження, що необхідно виходити з того, що «організація» є родовим поняттям стосовно «управління», в ній наявне певне функціонування управлінських відносин [7, 36]. Таким чином, аналізуючи поняття «організація» і «управління», можна зробити висновок про те, що вони за своїм змістом збігаються. Водночас без керівника і керівництва не може бути належним чином здійснена організація роботи органів прокуратури, у т. ч. щодо представництва інтересів громадянина або держави у виконавчому провадженні. Як слушно зазначає О.Р. Михайленко, керівник з владних, імперативних організаційних позицій є центральною фігурою у будь-якому колективі, у тому числі, і в органах прокуратури, де керівниками призначаються відповідні прокурори, їхні заступники, начальники структурних підрозділів, їхні заступники та виконуючі обов'язків. У межах своєї компетенції кожен з них організовує роботу підлеглих і керує ними [9, 88].

З огляду на викладене, можемо прийти до висновку, що організація роботи з питань представництва інтересів громадянина чи держави у виконавчому провадженні – це керівництво відповідним прокурорським колективом на одному рівні (по горизонталі), а саме: прокурор району (міста) – підлеглі йому працівники прокуратури (прокурор, старший прокурор, які здійснюють представницьку діяльність); або прокурор області – заступник прокурора області (згідно з розподілом цих обов'язків), заступник прокурора області – начальник відділу захисту інтересів громадян та держави при виконанні судових рішень (або старший прокурор з цих питань); начальник управління представництва інтересів громадян та держави в суді – прокурор (старший прокурор) цього відділу і т. д. Управління

в органах прокуратури з питань здійснення представництва інтересів громадян і держави у виконавчому провадженні означає керівництво вищестоящих органів прокуратури нижчестоящими, тобто, по вертикалі: Генеральний прокурор України — прокурор області; або начальник відділу управління представництва при виконанні судових рішень прокуратури області (старший помічник прокурора області або прокурор прокуратури з цих питань — прокурор міста (району) тощо.

За такого підходу функція керівництва полягає у регулюванні та прийнятті рішень з основних питань організації та діяльності прокурорів у виконавчому провадженні. Управлінський процес з питань представництва інтересів громадян і держави при виконанні судових рішень має свій зміст і структуру, до якої належать суб'єкти, об'єкти, функції, форми, методи управління, управлінські рішення, їх реалізація та інші складові. Усі вони потребують у подальшому характеристики, щоб зрозуміти, що являє собою управління в органах прокуратури з зазначеного питання.

Зокрема, об'єкт управління — це те, на що спрямовано організований, планомірний вплив суб'єкта управління, тобто конкретні групи працівників (окремі працівники органів прокуратури). Суб'єкт управління — це структурно визначені підрозділи (старші прокурори з зазначеного питання), які наділені управлінськими функціями і здійснюють управлінську діяльність в органах прокуратури з представництва інтересів громадянина або держави у виконавчому провадженні. Суб'єкти і об'єкти управління взаємодіють у питаннях організації роботи в цілому всіх структур і системи органів прокуратури України [10, 132].

Резюмуючи викладене, можна стверджувати, що управління в органах прокуратури з питань здійснення представництва у виконавчому провадженні визначається як вплив на всю систему або на конкретні її ланки з метою впорядкування цієї системи (її ланок), забезпечення її оптимального функціонування та розвитку для ефективного вирішення завдань, що перед нею стоять. Найбільш широкими управлінськими повноваженнями наділений заступник Генерального прокурора України (згідно з розподілом функціональних обов'язків), який спрямовує представницьку роботу органів прокуратури у цілому і здійснює контроль за її діяльністю.

Відповідно до пункту 4.3 Положення про управління представництва, захисту інтересів громадян та держави в суді, затвердженого наказом прокурора Харківської області № 28н від 25.03.2015 р. № 17, основним завданням відділу є забезпечення організації діяльності органів прокуратури України з питань представництва в суді, захисту інтересів громадян і держави при виконанні судових рішень, організаційного і методичного керівництва підпорядкованими прокуратурами та контролю за виконанням підпорядкованими прокуратурами вимог Закону України «Про прокуратуру», наказів Генерального прокурора України, вказівок і розпоряджень керівництва Генеральної прокуратури України на вказаному напрямі діяльності, у тому числі, вжиття заходів, спрямованих на своєчасне і реальне виконання судових рішень, постановлених у справах за позовами, заявами прокурорів, належного захисту інтересів громадян та держави при виконанні рішень судів [4].

Відділ очолює начальник. До складу відділу входять старший прокурор та прокурор відділу.

Практика виробила типові форми впливу вищестоящих прокуратур (прокурорів) на підлеглих і органи нижчого прокурорського підпорядкування, а також керівництво і контроль за їх діяльністю з метою забезпечення ефективного виконання покладених на них представницьких завдань, у тому числі, у виконавчому провадженні. Наприклад, вплив

апарату обласних та прирівняних до них прокуратур на прокуратури районної (міської) і прирівняної до них ланки здійснюється шляхом: а) винесення на розгляд колегії питань, що стосуються здійснення представництва інтересів громадянина або держави у виконавчому провадженні, у тому числі заслуховування звітів підпорядкованих прокурорів; б) проведення оперативних нарад у керівництва прокуратури, зокрема у відповідного заступника прокурора області та у відділі управління представництва, захисту інтересів громадян та держави в суді; в) проведення перевірок та надання практичної допомоги підпорядкованим прокурорам з цих питань; г) направлення листів орієнтувального та листів інформаційного характеру щодо представництва інтересів громадянина або держави у виконавчому провадженні; г) поширення позитивного досвіду та видання методичних рекомендацій з питань представницької діяльності; д) проведення навчань (семінарів, науково-практичних конференцій тощо) та стажування працівників підпорядкованих прокуратур, які здійснюють представницьку діяльність; е) здійснення оперативного контролю за повним та своєчасним виконанням завдань, доручень і вказівок керівництва обласного апарату та Генеральної прокуратури України; є) витребування копій аналітичних документів та планів роботи підпорядкованих прокуратур.

Загальновідомо, що питання організації діяльності органів прокуратури визначені у галузевих наказах Генерального прокурора України, в яких відповідно до чинного законодавства та наказу Генерального прокурора України «Про організацію роботи в органах прокуратури України» від 26 грудня 2011 р. № 1 [2], конкретизовано завдання і пріоритети прокурорської діяльності, предмет діяльності, приводи, підстави або періодичність проведення перевірок, повноваження різних ланок прокурорської системи, критерії оцінки їхньої роботи. У площині нашого дослідження це, насамперед, наказ Генерального прокурора України № бгн [3], також Законом України «Про прокуратуру» від 14 жовтня 2014 року було конкретизовано повноваження прокурора у виконавчому провадженні, а саме: під час здійснення представництва інтересів громадянина або держави у суді прокурор має право в порядку, передбаченому процесуальним законом та законом, що регулює виконавче провадження, брати участь у виконавчому провадженні при виконанні рішень у справі, в якій прокурором здійснювалося представництво інтересів громадянина або держави в суді; з дозволу суду матеріалами виконавчого провадження, робити виписки з них, отримувати безоплатно копії документів, що знаходяться у матеріалах виконавчого провадження [1].

Зазначені накази найповніше відображають всі аспекти організації роботи та управління в органах прокуратури щодо здійснення функції представництва інтересів та нагляду за додержанням законів у виконавчому провадженні. Вони містять вимоги приділяти особливу увагу питанням удосконалення організації цієї роботи та управління, як організуючому чиннику підвищення ефективності діяльності органів прокуратури. Ці вимоги свідчать про те, що питання організації роботи та управління в органах прокуратури щодо здійснення наглядової та представницької функцій у виконавчому провадженні базуються на науковій основі, враховуючи основні принципи теорії управління [11, 12-14].

Як правило, за працівниками відділу закріплюються конкретні теми, об'єкти перевірок, відповідні прокуратури (областей, АР Крим, міст Києва і Севастополя), ведення книг обліку роботи прокурора. З метою забезпечення належної роботи відділу, урівноваження завантаженості за відсутності заступника начальника відділу чи одного зі старших прокурорів або прокурорів відділу (відпустка, тимчасова непраце-

здатність, відрядження), начальник відділу може на цей період розподіляти виконання окремих функцій за зонально-предметним принципом між працівниками відділу незалежно від визначеної взаємозамінюваності.

За територіально-предметним принципом розподіляється праця з цього питання і в прокуратурах АР Крим, областей, міст Києва та Севастополя.

У міських, районних, міжрайонних та прирівняних до них прокуратурах, робота зі здійснення функцій та повноважень у виконавчому провадженні організовується за галузевим принципом. Цю роботу, як правило, виконують оперативні працівники, які здійснюють функцію представництва інтересів громадян та держави в суді. Однак ця робота може бути розподілена між оперативними працівниками з питань здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів та інше, з урахуванням штатної чисельності прокуратури.

Перш ніж виокремити елементи структури організації роботи прокурора у виконавчому провадженні, які за своїм змістом є найважливішими для здійснення нагляду за додержанням і застосуванням законів, варто сформулювати основні принципи організації прокурорської роботи як нагляду в цілому, так і розгляду конкретних правозастосувальних ситуацій із використанням властивих прокуратурі повноважень. До них слід віднести:

1) зосередження зусиль прокуратури на найактуальніших проблемах забезпечення законності у виконавчому провадженні, з урахуванням криміногенної обстановки, що склалася як в цілому в Україні, так і в окремих її регіонах з питань примусового виконання судових рішень;

2) випереджувальний характер прокурорської діяльності, що є особливо важливим у період бурхливого розвитку ринкових відносин, для якого властиве лавинне зростання кількості правопорушень, у тому числі, і у виконавчому провадженні, зокрема, захист прав громадян та інтересів держави при виконанні судових ухвал про забезпечення позову, у тому числі пов'язаних з «рейдерством»;

3) ініціативність заходів з огляду на публічний характер прокурорської влади, пасивність органів які здійснюють виконавче провадження і необхідність переважної більшості громадян та юридичних осіб у способах захисту порушених прав та законних інтересів при виконанні рішень суду та інших органів (посадових осіб);

4) комплексний характер заходів зі встановлення, усунення і попередження правопорушень через те, що порушення законів у сфері примусового виконання часто мають місце у суміжних галузях, в діяльності суб'єктів господарювання та підприємництва, пов'язаних договірними зв'язками, а ці суб'єкти знаходяться у різних регіонах України і навіть за її межами;

5) процесуальна економія, тобто здійснення своєчасних заходів за характером заходів у виконавчому провадженні, з як найменшими витратами часу та сил, щоб при цьому досягався максимальний результат (запобігання збиткам, заподіяним державним виконавцем громадянам чи юридичним особам, а також їх відшкодування, максимально повна реалізація принципу невідворотності покарання за правопорушення, вичерпне усунення причин порушень законів та умов, що їм сприяють).

Висновки. Виконання судових рішень майнового характеру залежить, передусім, від своєчасного його забезпечення. У зв'язку з цим прокурор зобов'язаний потурбуватися про забезпечення виконання рішень по майнових стягненнях, своєчасно реагувати на необхідність опису майна боржника і накладення на нього арешту, факти необґрунтованого

звільнення від останнього, виключення майна з опису тощо. В інтересах стягувача прокурор вправі запропонувати можливі заходи з реалізації прийнятого рішення, попередити сторони про можливі наслідки вчинення чи не вчинення тих чи інших дій.

Саме завдяки цьому у подальшому слід визначити основні організаційно-управлінські елементи при забезпеченні виконання судових рішень поза кримінальною сферою, а саме:

- інформаційне забезпечення функціональної діяльності прокурора при виконанні рішень судів або інших органів;
- планування та здійснення заходів представницького характеру з урахуванням достовірних відомостей про поширеність порушень законності у виконавчому процесі;
- аналіз (узагальнення) стану законності у виконавчому провадженні та вжитих заходів щодо її зміцнення (контроль за своєчасністю, правильністю, повнотою виконання судового рішення);
- взаємодія прокуратури з органами які здійснюють виконавче провадження, правоохоронними органами, а також органами управління і контролю, у тому числі у формі координації спільних заходів у боротьбі з правопорушеннями;
- гласність вжитих прокуратурою заходів до усунення порушень закону у виконавчому провадженні (поновлення порушених прав стягувача і притягнення у встановленому законом порядку до відповідальності осіб, які допустили ці порушення);
- первинний облік та статистична звітність про виконану роботу прокурора у сфері примусового виконання рішень.

Ініціювання заходів, спрямованих на своєчасне і в повному обсязі виконання рішень, ухвалених у справах за позовами (заявами) прокурора, мають забезпечувати прокурори всіх рівнів, а в прокуратурах обласної ланки також підрозділи представництва при виконанні судових рішень.

Необхідно посилити дослідження у напрямку переосмислення та створення нової більш ефективної системи забезпечення виконання судових рішень ще на стадії звернення з позовом, причому не обмежуватись тільки прокурором а й більш детально визначити на законодавчому рівні повноваження та обов'язки сторін процесу та суду загалом.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про прокуратуру: Закон України від 14.10.2014 р. // ВВРУ. — 2015. — № 2-3. — Ст. 12.
2. Про організацію роботи і управління в органах прокуратури України: наказ Генерального прокурора України від 26.12.2011 р. № 1гн. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151863
3. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України від 28.11.2012 р. № 6гн. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=151874
4. Положення про управління представництва, захисту інтересів громадян та держави в суді, затверджено наказом прокурора Харківської області від 25.03.2015 р. № 28н. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&cad=rja&uact=8&ved=0CB0QFjAA&url=http%3A%2F%2Fkhar.gp.gov.ua%2Fua%2Fdocuments.html%3F_m%3Dfslib%26_t%3Dfsfile%26_c%3Ddownload%26file_id%3D190637&ei=Mok-VdbtM5OR7AbdzlCgAw&usq=AFQjCNFtnZ7abeiClyUN0xPrjShKq07wqg&bvm=bv.91665533,d.ZGU
5. Прокурор у виконавчому провадженні: основи організації і діяльності: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / М.М. Говоруха, М.В. Руденко, Г.П. Серета. — К.: Видавничий Дім «Ін Юре», 2008. — 376 с.

6. Давиденко Л. М. та ін. Организация работы районной (городской) прокуратуры. — Харьков: ИПК, 1994. — 115 с.
7. Організація роботи в органах прокуратури: навч. посіб. для юрид. вузів і факультетів / І.Є. Марочкін, П.М. Каркач., О.Б. Черв'якова та ін.: [за заг. ред. проф. І.Є. Марочкіна, доц. О.М. Толочка]. — Х.: Національна юридична академія України ім. Я. Мудрого, 2002. — 196 с.
8. Якимчук М.К. Проблеми управління в органах прокуратури України: теорія і практика: монографія. — К: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. — 440 с.
9. Михайленко О.Р. Прокуратура України: підручн. — К.: Юрінком Інтер, 2005. — 296 с.
10. Участь прокурора у виконавчому провадженні: теоретико-прикладні проблеми, новації, шляхи оптимізації: монографія / М.В. Руденко, С.О. Малахов. — К.: Алерта, 2013. — 204 с.
11. Давиденко Л. Питання організації роботи та управління в органах прокуратури / Л. Давиденко, П. Каркач // Вісник прокуратури. — № 4. — С.12-14.

УДК 34.03 : 347.417 : 344

Гаманюк Л. О., здобувач кафедри
теорії держави і права НУ «ОЮА»

Особенности юридического обв'язку у військовому праві

У статті військовий обв'язок розкрито як різновид юридичного обв'язку. Наведено особливі суб'єктні складові та зміст військових обв'язків. Розкрито місце військового обв'язку у правовому статусі людини та громадянина, у зв'язку з цим встановлено особливість призначення військового обв'язку в українському праві.

Ключові слова: правовий статус військовослужбовців, військовозобв'язані, юридичний обв'язок, військовий обв'язок.

В статье воинская обязанность охарактеризована как разновидность юридической обязанности. Рассмотрен особый субъектный состав и содержание военных обязанностей. Определено место воинской обязанности в правовом статусе человека и гражданина, в связи с этим установлена особенность и назначение воинской обязанности в украинском праве.

Ключевые слова: правовой статус военнослужащих, военнообязанные, юридическая обязанность, воинский долг.

The article defines the legal relationship and the army. The military obligations are considered as a kind of legal obligation. Examples of military duties in the articles of the Constitution of Ukraine. Disclosed place of military duty in the constitutional status and legal status of man and citizen. At its core is a legal obligation of a necessity of human behavior and citizens before the Constitution and laws of Ukraine.

Keywords: legal duty, military duty, military service, mobilization.

У демократичному суспільстві взаємозв'язок і єдність прав та обв'язків виявляються через їх взаємозумовленість, а також рівність основних прав та обв'язків. Юридичні обв'язки людини та громадянина — це встановлені і гарантовані державним примусом вимоги до поведінки індивіда, офіційна міра належної поведінки.

Найбільш розгорнуте і глибоке теоретичне опрацювання обв'язку є у загально-теоретичній юриспруденції та теорії військового права. Конструктивні висновки, що